

Posudok diplomovej práce Terezy Hendlovej:

Genderová selekce jako otázka bioetiky.

Tematické zameranie diplomovej práce je mimoriadne aktuálne. Dynamiku vývoja etických názorov i potrebných legislatívnych krokov si diplomandka veľmi dobre uvedomuje. Je úctyhodné s akým prehľadom, ale hlavne argumentačnou silou sa pustila do témy genderovej selekcie z perspektívy medicínskej bioetiky.

Kvalita a hĺbka pojednania nastolených problémov súvisí s výborne premyslenou koncepciou diplomovej práce, ktorá má veľmi podrobné, ale zároveň prehľadné členenie. V úvode sú jasne formulované ciele, zámery ako aj postup v analýzach jednotlivých konceptov. Oceňujem aj ten fakt, že autorka diplomovej práce si uvedomuje svoju hodnotovú a hodnotiacu vyhranenosť, ktorú sa usiluje obhájiť logicky konzistentnou argumentáciou, čo sa jej aj do veľkej miery aj podarilo.

K presvedčivosti jej argumentov nepochybne prispelo preskúmanie genderovej selekcie (rozlíšenej na lekárske a apriórne – nelekárske dôvody) cez prizmu štyroch základných princípov bioetiky: princípu autonómie, nezraňovania, prospešnosti a spravodlivosti. Diplomandka dokázala vecne a kompetentne vstúpiť do diskurzu o feministickej reflexii ART a rovnako vysokú erudíciu preukázala aj pri analýze diskurzu kliník, poskytujúcich genderové selekcie.

Napriek tomu, že so závermi diplomantky v zásade súhlasím, rada by so načrtla tie miesta v argumentácii, ktoré považujem za slabšie a ľahšie napadnuteľné. Kľúčový je podľa mňa princíp autonómie. Veľmi dobrá a funkčná sa mi zdá byť uvedená definícia (s. 39) a jej ďalšie rozvinutie na s. 40. V poslednom odstavci sa ale zrazu hovorí o potrebe zohľadniť autonómiu a prosperitu detí splodených pomocou ART a na s. 41 pokračuje myšlienkou o „*zásahu do genetickej výbavy dieťaťa*“... na ktorú nadväzuje veta, že „*genetická*

selekcia detí je neprijateľná z toho dôvodu, že ohrozuje ich autonómiu v mene exkluzívnej autonómie rodičov.“ Ide o autonómiu detí alebo o autonómiu embryí? (na viacerých miestach sa hovorí o embryonálnej selekcii). Asi je rozdiel medzi vzťahom autonómie rodičov a autonómiou detí na jednej strane a autonómiou rodičov a autonómiou embryí na strane druhej (pozri aj s.72).

Diplomatka vo svojej zásadnej principiálnosti sa dostala až na platformu anti-eugeniky, čo je podľa mňa zbytočné, pretože ňou odhalené dva základné piliere, ktoré reprodukuje genderová selekcia z nelekárskych dôvodov, a to rigidné rodové stereotypy a potlačanie genderovej diverzity (pánstvom heterosexuálneho matrixu, resp. duálnou konštrukciou rodu) postačujú k tomu, aby sa vyhodnotila ako eticky neprijateľná a feministicky neakceptovateľná. Predpokladám, že kľúčom k „nadinterpretácii“ sú výrazy „*vytúžený typ dieťaťa*“ (s. 68), „*splodiť dieťa konkrétneho typu*“ (s.42) , v prípade, že sa tým rozumie viac než len voľba pohlavia a zdravia dieťaťa, ale sa tým myslí očakávanie rodičov istej rodovej performancie detí v podobe spôsobov správania, rodových rolí, atď. To ale hraničí s biologickým determinizmom, s ktorým sa diplomatka napriek svojej konštruktivistickej pozícii nie vždy až tak „principiálne“ nevysporiadala. Koniec koncov z odcitovaných ukážok (podrobených diskurzívnej analýze) ponúk kliník nikde explicitne nezaznieva ponuka vlastností (typu) dieťaťa, hoci rodičia práve na základe neúplnej (komerčne ladenej) informácie, si môžu projektovať očakávania práve takéhoto typu, ktoré sa viažu na genderovú stereotypnosť.

A tu sa mi vynára ďalšia otázka. Musí genderová selekcia vždy len napomáhať a reprodukovat' (pozri s. 42) rigidné rodové stereotypy? Diplomandka uviedla ako príklad dôvod, prečo chce slobodná vzdelaná žena žijúca na západe rozhodne splodiť ženu (s. 43) a formuluje argumenty prečo ani takáto voľba neprekračuje genderovo stereotypné myslenie, ale chtiac - nechtiac napomáha udržiavať genderový poriadok. Ako by diplomatka argumentovala na moju tézu, že chcem mať dieťa – dievča, lebo chcem, aby ako špičková prírodovedkyňa (asi najlepšie fyzička) zažila ten úžasný pocit z objavovania?

Diplomová práca *Genderová selekcia jako otázka bioetiky* je nesporne originálna a z hľadiska spracovania danej témy nesmierne podnetná. Vyznačuje

sa jasnosťou a zrozumiteľnosťou kľúčových argumentácií, založených na dobrej znalosti faktickej stránky problematiky, doloženej uvedenou odbornou literatúrou. Je napísaná veľmi kultivovaným jazykom na dobrej štylistickej úrovni.

Diplomantka, pohybujúc sa viac v teoretickej oblasti, zvládla aj metódu diskurzívnej analýzy vybraných webových textov. Svojim rozsahom, náročnosťou i kvalitou spracovania patrí diplomová práca medzi tie najlepšie a preto navrhujem, aby o zväžení bola niektorá jej časť aj publikovaná v niektorom odbornom časopise.

Na základe pozitívneho hodnotenia predloženého textu navrhujem hodnotiť diplomovú prácu známku **"výborný"** (1).

Doc. PhDr. Zuzana Kiczková, PhD.

V Bratislave 14. 10. 2008